

**T.C.  
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

**HALKLA İLİŞKİLER VE ORGANİZASYON  
HİZMETLERİ**

**SOSYAL HAYATTA İLETİŞİM**

**Ankara, 2014**

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

# İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR .....	iii
GİRİŞ .....	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1 .....	2
1. İNSAN İLİŞKİLERİNİ DÜZENLEYEN TOPLUMSAL KURALLAR .....	2
1.1. Görgü Kuralları .....	2
1.1.1. Toplumda Dikkat Edilmesi Gereken Görgü Kuralları .....	3
1.1.2. Giyinme Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar .....	3
1.1.3. Karşılaşma, Selamlaşma, El Sıkışma Konularında Uyulması Gereken Kurallar ..	4
1.1.4. Tanışma ve Tanıştırılmada Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar .....	5
1.1.5. Hitap Etmede Uyulması Gereken Kurallar .....	5
1.1.6. Telefon Konuşmalarında Uyulması Gereken Kurallar .....	5
1.2. Gelenek ve Görenekler (Örf ve Âdetler) .....	6
1.2.1. Gelenek ve Göreneklere Uymanın Sağladığı Faydalar .....	7
1.3. Dinî Kurallar .....	8
1.4. Ahlak Kuralları .....	8
1.5. Hukuk Kuralları .....	9
1.6. İnsan Hakları .....	10
UYGULAMA FAALİYETİ .....	12
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME .....	14
ÖĞRENME FAALİYETİ-2 .....	15
2. KİŞİSEL İLİŞKİLER .....	15
2.1. İnsan Psikolojisi .....	15
2.2. İnsan Özellikleri .....	16
2.2.1. Beş Duyu .....	16
2.2.2. Düşünme .....	18
2.2.3. Öğrenme .....	18
2.2.4. Zekâ .....	19
2.2.5. Duygu .....	19
2.2.6. Dikkat .....	20
2.2.7. Unutma .....	20
2.2.8. Merak .....	21
2.2.9. Kıskançlık .....	21
2.2.10. Gelişme .....	21
2.2.11. Davranışlar .....	21
2.2.12. Güdüler .....	22
2.2.13. Değer Yargıları .....	22
2.2.14. Şuur (Bilinç) .....	22
2.2.15. Kişilik .....	23
UYGULAMA FAALİYETİ .....	24
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME .....	26
ÖĞRENME FAALİYETİ-3 .....	27
3. BİREY VE TOPLUMSAL İLETİŞİM .....	27
3.1. Toplumsal Gruplar .....	27
3.1.1. Aile Grupları .....	28
3.1.2. Aile Biçimleri .....	28

3.1.3. Komşular .....	29
3.1.4. Arkadaş Grupları .....	29
3.1.5. Meslek Grupları.....	31
3.1.6. Baskı Grupları (Sendika, Dernek, Siyasi Parti vb.) .....	31
3.1.7. Oyun Grupları.....	32
3.1.8. Okul Grupları.....	32
3.2. Toplumsal Etkileşim .....	33
3.3. Toplumsal Rol.....	34
3.4. Toplumsal Statü .....	34
3.6. Toplumsal İletişim Nedir .....	36
3.6.1. Toplumsal İletişimin İşlevleri.....	36
3.6.2. Toplumsal Yaşamda Etkili İletişim Kurulması ve Geliştirilmesi .....	36
UYGULAMA FAALİYETİ .....	40
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME .....	42
MODÜL DEĞERLENDİRME .....	43
CEVAP ANAHTARLARI .....	44
KAYNAKÇA .....	45

# AÇIKLAMALAR

<b>KOD</b>	<b>90KG00002</b>
<b>ALAN</b>	<b>Tüm Alanlar için Ortak</b>
<b>DAL/MESLEK</b>	<b>Tüm Dallar için Ortak</b>
<b>MODÜLÜN ADI</b>	<b>Sosyal Hayatta İletişim</b>
<b>MODÜLÜN TANIMI</b>	Toplumsal hayatta gerçekleşen insan ilişkilerini gözlemleme; sosyal yaşamda, iş ve eğitim yaşamında ve kişisel gelişimde iletişim bilgi ve becerileri kazandıran öğrenme materyalidir.
<b>SÜRE</b>	40/8
<b>ÖN KOŞUL</b>	Bu modülün ön koşulu yoktur.
<b>YETERLİK</b>	Sosyal çevre ile etkili iletişim kurmak
<b>MODÜLÜN AMACI</b>	<b>Genel Amaç</b> Sosyal hayatınızda belirli kurallar çerçevesinde etkili iletişim kurabileceksiniz. <b>Amaçlar</b> <ol style="list-style-type: none"><li>1. İnsan ilişkilerini düzenleyen kurallara uygun davranabileceksiniz.</li><li>2. Çevrenizle sağlıklı kişisel ilişkiler geliştirebileceksiniz.</li><li>3. Toplumsal gruplarla sağlıklı ilişki kurabilecek ve ilişkilerinizi geliştirebileceksiniz.</li></ol>
<b>EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI</b>	<b>Ortam:</b> Sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı, kendi kendinizle ve grupla çalışabileceğiniz tüm ortamlar <b>Donanım:</b> Sınıf, televizyon, VCD, DVD, bilgisayar, kütüphane vb. materyaller
<b>ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME</b>	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

# GİRİŞ

## **Sevgili Öğrenci,**

İnsan ilişkileri, toplumda önemli bir yer tutar. Sağlıklı ilişkiler kurabilen, dikkat edilmesi gereken kuralları bilen ve uygulayan insan; toplum tarafından sevilen, saygı duyulan birisidir.

Elinizdeki bu modül; aile ve iş yaşamında, toplum içinde saygın bir yer edinmeniz için rehber olacaktır. Bu bilgiler sayesinde insanlarla ilişkilerinize dikkat edecek ve daha çok özen göstereceksiniz. Toplum içinde, iş hayatında ve özel yaşantınızda haklarınızı bilecek, istek ve ihtiyaçlarınızı ona göre belirleyeceksiniz.

Her bölümün sonunda hazırlanan değerlendirme sorularını cevaplayarak öğrendiklerinizin pekişmesini sağlayacaksınız.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-1

## AMAÇ

Bu faaliyet sonunda insan ilişkilerini düzenleyen kurallara uygun davranabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- “İnsanlar giyimleri ile karşılanır, düşünce ve davranışları ile uğurlanır.” sözünün ne anlatmak istediğini düşünüp not alınız.
- Telefonla görüşme kuralları neler olmalıdır? Araştırıp not alınız.
- Din ve hukuk kurallarının toplum barışı açısından faydalarını araştırıp listeleyiniz, bunu sınıf ortamında tartışınız.
- Toplumumuzu düzenleyen kuralların neler olduğunu çevrenizdeki kişilerle görüşerek öğreniniz, öğrendiklerinizi yazılı olarak sınıfa getiriniz.

## 1. İNSAN İLİŞKİLERİNİ DÜZENLEYEN TOPLUMSAL KURALLAR

İnsanlar toplu olarak yaşarlar. Toplum halinde yaşayan insanların, toplum içinde uymaları gereken kurallara "Toplumsal düzen kuralları" denir. Toplum düzenini sağlayan kurallar, insanların toplum içerisinde uymaları gereken birtakım emir ya da yasakları kapsar. Emir, insanların uyması gereken kuralları; yasak ise insanların yapmaktan kaçınması gereken halleri gösterir.

Emirlere; “Borcunu öde.”, “Herkesine saygılı ol.”, “Yaşlılara iyi davran.” şeklindeki kurallar örnek verilebilir. Yasaklara ise “yalan söyleme, suç işleme, ahlaksızlık yapma” şeklindeki kurallar örnek verilebilir.

Bireyler, yapmaları gerekenleri yapmamaları ve yapmamaları gerekenleri de yapmaları halinde yaptırım (müeyyide) denilen toplumsal tepkilerle karşılaşır. Toplum düzenini sağlayan kurallara uygun davranılmasında yaptırımın büyük bir rolü vardır. İnsanların; manevi yaptırımı olan din, ahlâk, görgü kurallarına uymaları tamamen vicdani sorumluluklarına bırakılmıştır.

Toplum düzenini sağlayan kurallar; görgü kuralları, gelenek ve görenekler, din kuralları, ahlâk kuralları ve hukuk kurallarıdır. Bu kuralların hepsinin kendine özgü yaptırımları mevcuttur. İnsanların bu kurallara uymaları ise her birinin yaptırım gücüne göre farklılık gösterir.

### 1.1. Görgü Kuralları

Görgü; bir toplumda var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik kurallarıdır.

Toplum içinde olumlu ilişkiler kurabilmek için bazı kurallar vardır, bunlardan biri de görgü kurallarıdır. Bu kurallar; kişilerin konuşma, giyinme, yeme-içme yöntemlerini; iş yerlerinde, bayramlarda, düğünlerde ve birbirleriyle karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiğini belirler. Görgü kurallarını çiğneyen kişi “kaba, tuhaf, bilgisiz ve görgüsüz” diye nitelendirilir. Bu nitelendirmelerin hoş olmaması nedeniyle insanlar görgü kurallarına uyma zorunluluğu hissederler.

Görgü kuralları; içinde yaşanan toplumun hukuk, din ve ahlak kurallarından tamamen ayrı değildir. Öyle ki her toplumun hukuk ve ahlak kurallarıyla görgü kuralları arasında yakın bir ilişki vardır.

Görgü kurallarına uyma; insanlar arasında yakınlaşma, anlayış, hoşgörü ve dayanışma duygusu yaratır. Bu duygular ise insanları, toplumsal bütünlük ve dayanışmaya götürür.

### **1.1.1. Toplumda Dikkat Edilmesi Gereken Görgü Kuralları**

Belli bir toplumda yaşayan kişiler, karşılıklı ilişkileri kolaylaştırmak için zamanla görgü kurallarını oluşturmuşlardır. Bu kurallar, toplumdaki gelişmişlik düzeyinin de göstergesidir ve insanların kendilerine saygı duymaları ile ilişkilidir. Bu sayede insanlar, başkalarına ait olan mektubu okumaz, özel konuşmaları dinlemez, başkalarının odasına kapı çalmadan girmezler.

Toplumumuzdaki bazı görgü kuralları:

- Anne, babaya, yaşlılara ve öğretmene saygı gösterilir; onlarla ters konuşulmaz.
- İki kişi konuşurken araya girilmez.
- Toplu taşıma araçlarında yaşlılara, hastalara, hamilelere yer verilir.
- Topluluk içinde kulaktan kulağa konuşulmaz.
- Evde, herkes gelmeden yemeğe başlanmaz.
- İnsandan, "bu" diye söz edilmez.
- Merdivenlerin sağından inilir, sağından çıkılır.
- İnsanlara karşı alçak gönüllü ve hoşgörülü davranılır.
- Ağız açık ve şapırdatarak yemek yenmez.
- Müzik dinlerken başkaları rahatsız edilmez.
- Hapşırırken ağız kapanır.

### **1.1.2. Giyinme Konusunda Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar**

Giyinmek, insanları aşırı sıcak ve aşırı soğuktan korur. Temiz ve özenli giyim, pek çok kişi tarafından takdir görür. Giyim sadece gereksinim değil zevk işidir.

Giyimde dikkat edilmesi gereken kuralların bazıları şunlardır:

- Kadın ve erkek kendisine uygun kıyafetleri seçmelidir.
- Kıyafet seçerken kişinin yaşı, fiziki yapısı, cinsiyeti, mesleği gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.



- Giyilen elbise ile kullanılan aksesuarlar ve renk uyumu, dikkate alınmalıdır.
- Boyasız ayakkabı, ütüsüz ve sökük kıyafetler giyilmemelidir.



**Resim 1.1: Toplumdaki saygınlığın ölçütü iyi giyinmek**

İş yerlerinde; sade giyinmeye özen göstermek, aşırıya kaçmadan kendine yakışanı bulup giymek, kişisel bir tarz oluşturmak daha kişilikli bir giyim biçimidir.

Resmî toplantılarda koyu renk elbiseleri tercih etmek, toplantının yerini, zamanını ve özelliğini dikkate almak gerekir.

### **1.1.3. Karşılama, Selamlama, El Sıkışma Konularında Uyulması Gereken Kurallar**

İnsanların birbirine selam vermeleri, insan ilişkileri açısından son derece önemlidir. Birbirini tanıyan insanlar, karşılaştıklarında birbirlerini selamlarlar. İş yerine, okula, arkadaş toplantısına gelenler kendilerinden önce gelenlere selam verirler. Selamlamada günün saatine göre iyi dilekler belirtilir. Ayrıca kişilerin ilgilerini, sevgilerini, saygılarını göstermeleri açısından selamlama güzel bir başlangıçtır.



**Resim 1.2: Selamlama**

Karşılaşma, selamlaşma ve el sıkışmada uyulması gereken kurallar şunlardır:

- Selamlama sırasında abartılmış konuşma ve davranışlardan kaçınılmalıdır.
- Toplantı veya davetlerde önce evin hanımı, sonra diğer kişiler selamlanmalıdır.
- El sıkışmada, önce üst makamda bulunanların veya yaşlıların el uzatmaları gerekir.
- Gerek ilk tanışma ve gerekse selamlaşmada, bayan elini uzatmadıkça erkeğin elini uzatmaması gerekir.
- Selamlaşma; baş eğilerek, el kaldırılarak, şapka çıkarılarak yapıldığı gibi sözle de yapılır. “Günaydın”, “İyi akşamlar”, “İyi günler” vb.
- Selamlanan kişinin yanında bulunanların (selam vereni tanımasalar bile) selamlanan kişi ile birlikte selam almaları bir nezaket kuralıdır.

#### **1.1.4. Tanışma ve Tanıştırılmada Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar**

İnsan ilişkileri tanışma veya tanıştırma ile başlar. Tanışma ve tanıştırmanın sosyal hayatta önemli bir yeri vardır.

Kişi ve gruplar birbirlerine takdim edilerek tanıştırılırlar. Takdim sırasında erkek bayana, küçük büyüğe, ast üste, memur amire, tek kişi gruba takdim edilir. Tanıştırılan kişi, tanıştırıldığı kişinin el uzatmasını beklemelidir.

Bir yabancı ile tanışmak gerekiyorsa ona önce kendimizi tanıtmalıyız. Sonra ne amaçla görüşmek istediğimizi ifade etmeliyiz.

#### **1.1.5. Hitap Etmede Uyulması Gereken Kurallar**

Sosyal ilişkilerde bireyler kişilere, buldukları statüye göre hitap biçimlerini belirlerler. Eğer bireyler arkadaş veya yaşlılarsa birbirlerine adlarıyla ve “sen” diye hitap edebilirler. Akrabalar ya da çok sık görüşülen büyüklerle senli benli ilişki kurulabilir. Bu ilişkilerde ise insanlar birbirlerinin yaşlarına, statülerine göre “anne, baba, abla, ağabey, teyze, amca” şeklinde seslenebilirler. Daha çok resmî kuruma dayalı olan ilişkilerde, okulda, iş yerinde, “siz” diye ve unvanlara göre de hitap etmek gerekir: “Öğretmenim, Müdür Bey, Savcı Bey” gibi.

Hitap etme sırasında; konuşurken el ve kolun aşırı sallanması, bağırarak konuşulması, argo sözcüklere yer verilmesi doğru değildir.

#### **1.1.6. Telefon Konuşmalarında Uyulması Gereken Kurallar**

Telefon konuşması belli bir eğitimi ve beceriyi gerektirir. Telefonla konuşurken uyulması gereken kurallar şunlardır:

- Telefon eden karşıdaki kişiye kendini tanıtmalı, görüşeceği kişinin adını vermelidir.
- Yanlış numarayı çevirme hâlinde özür dilenmelidir.

- Ölçülü ve nazik bir dil kullanılarak uygun bir ses tonu ile konuşulmalıdır.
- Sekreter aracılığı ile yapılan telefon görüşmelerinde astın telefonu üst makamda olana bağlanmalıdır.
- Amirle, bayanla ve bir büyükle telefonda görüşmek gerektiğinde bunlar bekletilmemeli; konuşma sonunda telefonu önce onların kapatması beklenmelidir.
- Sabah 10.00'dan önce ve akşam saat 22.00'den sonra telefon etmemeye özen gösterilmelidir.



**Resim 1.3: İyi bir telefon görüşmesi ile bilgi beceri ilişkisi**

- Telefonlar gereksiz yere uzun süre meşgul edilmemelidir.
- Cep telefonları uygun olmayan yer ve zamanlarda (sinema, tiyatro, toplantı vb.) kapalı tutulmalıdır.
- Cep telefonu ya da yeni teknoloji ev telefonları ile arama yapılırken arayan kişinin numarasını gizlememesi karşı tarafa güven verilmesi bakımından gereklidir.
- Görüşmenin bitiminden sonra ahizeyi sertçe kapatmanın karşı tarafa hakaret olduğu bilinmelidir.

## 1.2. Gelenek ve Görenekler (Örf ve Âdetler)

Toplumda, uzun zaman boyunca oluşmuş ve uyulması zorunlu sayılan ortak davranışlara “gelenek ve görenekler“ adı verilir. Töre kavramı, gelenek ve göreneklerin tamamını anlatmak için kullanılır.



**Resim 1.4: Gelenek ve görenekler**

İnsan, başkalarıyla ilişkilerini ve davranışlarını toplumun geleneklerini dikkate alarak düzenlemek zorundadır. Aksi hâlde, topluma uyum sağlamada sorunlarla karşılaşılır. Örneğin, Türklerde anneye, babaya, büyüklere karşı saygılı olmak bir gelenektir. Dil, din ve aile gibi değerlere geleneksel olarak saygı gösterilir.

Gelenek ve göreneklerin kökeninde toplumsal değerler yatmaktadır. Toplumsal değerler; bireylerin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında ölçüt olarak ortaya çıkar. Zamanla bu değerler, bireysel ve toplumsal yaşamın düzenini sağlamak için normlara ve törelere dönüşür.

### 1.2.1. Gelenek ve Göreneklere Uymanın Sağladığı Faydalar

Bireyler, kendiliğinden örf ve âdetlere uyarlar. Bu alandaki sapmalar bazen toplum, bazen de birey tarafından engellenir. Başka bir deyişle kuralın yaptırımını bizzat birey uygulayabilir. Bu durum; doğal olarak bireyin kuralla bütünleşme, onu kendine mal etme düzeyine bağlıdır. Bazı örf ve âdetler, zorlayıcı yanlarıyla hukuk kurallarına dönüşür.

Gelenek ve görenekler; nerede, nasıl davranılacağını belirler. O nedenle ilişkileri kolaylaştırır.

Bazı gelenek ve görenekler birçok alanda yaşanan gelişmelerin etkisiyle değişime uğramaya başlamıştır. Kalıplaşmış gelenek göreneklerdeki olumsuz tutumlar da değişmiş ve yerini yeni anlayışlara bırakmıştır. Örneğin, ülkemizde kız çocuklarının okula gönderilmemesi ve erken yaşta evlendirilmesi geleneği neredeyse ortadan kalkmış, artık kız çocukları da erkek çocuklarıyla eşit eğitim imkânlarına sahip olmuşlardır.

#### ➤ Sosyal Yönden Faydaları

Toplumlardaki sosyal ilişkileri belirlemede ve kolaylaştırmada gelenek ve göreneklerin rolü oldukça büyüktür.

Gelenek ve görenekler, aile içi ilişkileri de belirler. Ailenin nasıl kurulacağı ile ilgili kuralları koyar. Evde anne, baba ve çocuklardan beklenen davranışları belirler ve sınırlar.

Örneğin yaşlılara, komşulara davranma biçimlerini; doğum, ölüm, düğün, bayram ve özel günlerle ilgili davranışları belirler, sosyal yaşamı kolaylaştırır.

#### ➤ Toplum Barışı Açısından Faydaları

Gelenek ve görenekler; yurtseverlik, kahramanlık, alçak gönüllük, kanaatkâr olma ve tutumluluk gibi değerleri içerir. Bu özellikler, insanların birbirleriyle iyi ilişkiler kurmalarını sağlar. Toplumda barışçıl ve yakın ilişkilerin yaygınlaşmasında önemli rol oynar.

Örnek olarak dostlarımızın özel günlerini anımsamayı (doğum günü, evlilik yıldönümü vb.), komşularımızla yardımlaşmayı verebiliriz.

### 1.3. Dinî Kurallar

Din, insanın inanması gereken esasları; yapması gereken davranışları belirler. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre din; Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurumdur. Ülkemizde ilahi bir din olan İslam inancı yaygındır. Az sayıda vatandaşımız da diğer ilahi dinler olan Hristiyanlık ve Museviliğe inanmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde semavi ve semavi olmayan dinlere inanan milyarlarca insan yaşamakta ve bu dinlerin koyduğu kurallara uymaktadır.

Toplumsal ilişkileri düzenleyen din kuralları, genellikle bütün dinlerde benzerlik gösterir. Örneğin bütün dinlerde başkalarına kötülük etmek, yalan söylemek yasaklanmıştır. Dürüst olmak, yardımsever olmak ise emredilmiştir.

Dinin hukuk üzerindeki etkisi, laik devlet anlayışının benimsenmesiyle azalmıştır. Bizde ise Osmanlı Devleti'nin teokratik bir devlet olması sebebiyle dinin hukuk üzerindeki etkisi uzun süre devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde laik devlete geçildikten sonra Şer-i Hukuk'un yerini "Medeni Hukuk" (1926) almıştır. 1924 Anayasası'nda devletin dininin İslam olduğu ifade edilirken bu kural 1928 yılında Anayasa'dan çıkartılmıştır.

Din kurallarının koyduğu emir ve yasaklara aykırı davranışta bulunan kişiler, manevi yaptırımlarla karşılaşır. Bu ise günahkâr olma ve öbür dünyada Allah'ın öngörmüş olduğu manevi cezalar şeklinde ortaya çıkar. Örneğin, yoksullara yardım etmek, din kurallarının emirlerinden biridir. Ancak, yoksullara yardım etmeyen bir zengin için bu dinî kuralı yerine getirmediği için maddi bir yaptırım uygulanamaz.

Din, bütün toplumlarda varlığını sürdürmektedir ve sürdürecektir. Din, insanın kendisiyle, Allah'la ve diğer insanlarla ilişkilerini düzenler.

### 1.4. Ahlak Kuralları

Ahlak kuralları da toplumsal hayatta insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kuralların başında gelmektedir. Hepimizin bildiği gibi toplum tarafından bazı davranışlarımız "iyi", bazıları "kötü" olarak nitelendirilmektedir. İyi ve kötü ayrımı toplumda geçerli olan ahlak kurallarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ahlak, bir toplumda iyilik ve kötülük hakkında oluşan değer yargılarına göre yapılması ve yapılmaması gereken davranışlar bütününe denir.

Bireyin kendisine karşı olan davranışlarını subjektif (kişisel) ahlak kuralları düzenler. Örneğin; yalan söylememek, ihanet etmemek vb. kişisel ahlak kurallarındandır.

Bireyin topluma ve diğer bireylere karşı olan davranışlarını ise objektif (nesnel) sosyal ahlak kuralları düzenler. Çocukları ve yaşlıları korumak; yoksul durumda olan bir kimsenin yardımına koşmak; başkalarının canına, malına, namusuna göz dikmemek nesnel ahlak kuralları içinde yer alır.

Ahlak kurallarının emir ve yasaklarına aykırı davrananların karşılaşacağı yaptırım da din kurallarında olduğu gibi manevidir. Yani toplum, herhangi bir ahlak kuralını çiğnediğimizde bizi ayıplar, küçük görür. Ama bizi söz konusu bu kurala uymaya zorlayamaz.

Ahlak kurallarının bazıları kalıcı olabilirken bazıları zaman içinde değişebilir ya da yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte yeni ahlak kuralları ortaya çıkabilir. Örneğin, modernleşme süreci ile birlikte özellikle kadınların ve gençlerin toplum içindeki konumlarını belirleyen ahlak kuralları ya değişmiş ya da tamamen unutulmuştur. Bazı kurallar ise hâlâ önemini korumaktadır. Örneğin gençlerin, anne babaları ve büyükleri ile yükses sesle konuşması hâlen hoş karşılanmayan bir durumdur.

Dolayısıyla ahlak kurallarının yaptırımı, kişiden kişiye değişir. Kişi bu kurallara, değer verdiği ölçüde uyar. Bunun için ahlak kuralları da toplum düzenini sağlama konusunda yetersiz kalmıştır.

## 1.5. Hukuk Kuralları

Hukuk, kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve devlet gücüyle uyulması zorunlu hâle getirilmiş kurallardır. Kanunların esas işlevi, anlaşmazlıkları usulüne göre çözümlenektir. Hukuk kurallarının uygulanması, devlet gücü ile gerçekleşir. Hukuk kurallarına uyulmaması halinde yasaların öngördüğü ceza ile karşılaşılır (para cezası, hapis cezası gibi).

Toplum yaşamını belirlemeleri açısından hukuk kurallarıyla din, ahlak ve görgü kuralları arasında sürekli bir ilişki hatta benzerlik vardır.

### Örneğin hırsızlık:

- Hukuk kurallarına göre suçtur.
- Din kurallarına göre günahdır.
- Ahlak kurallarına göre ayıptır.

İnsan hakları da genel hukuk kuralları kapsamında içerisinde yer alır.



Resim 1.5: Hukuk kuralları

## 1.6. İnsan Hakları

İnsan hakları, devlet karşısında her insanın sahip olması gereken özelliklerin tümüdür.

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi: İlk yazılı metin 1789 Fransız Devrimi'nin yarattığı İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'dir. Bu bildiri, evrensel nitelik taşıdığı için ondan sonra birçok ülke tarafından benimsenerek başka anayasalara da esas olmuştur. Daha sonra bu bildiri yetersiz kalmış ve Birleşmiş Milletler örgütünde ele alınarak bir İnsan Hakları Bildirisi hazırlanıp yayımlanmıştır (10 Aralık 1948). Türkiye'de, 1961 Anayasası'nda bu hakların tümüne yer verilmiştir. Anayasamızın 14-34'üncü maddelerinde Türklerin kişisel hakları ve özgürlükleri, 34-35'inci maddelerinde ise sosyal ve iktisadi hakları gösterilmiş ve haklar böylece anayasal güvence altına alınmıştır.

Kişinin yasal, maddi, manevi ve kişilik hakları şunlardır:

- Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.
- Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal ve sosyal köken, mülkiyet gibi bir ayırım gözetmeksizin bütün hak ve özgürlüklerden yararlanabilir.
- Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- Herkesin, her nerede olursa olsun hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır. Yasalar önünde herkes eşittir.
- Kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışamaz; şerefine ve adına saldırılamaz.

### **Herkesin;**

- Bir devlet topraklarında serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.
- Kadın ve erkek olarak istediği kişi ile evlenme ve aile kurma hakkı vardır.
- Mülkiyet hakkı vardır, kimse keyfi olarak mülkiyetten yoksun bırakılamaz.
- Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü vardır.
- Dernek kurma ve derneğe üye olma, sendika kurma ve sendikaya üye olma (silahsız ve saldırısız toplanma koşulu ile) hakkı vardır.
- Seçme ve seçilme hakkı vardır.
- Kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.
- Çalışma, işini seçme, sosyal güvenlik, eşit iş için eşit ücret hakkı vardır.
- Eğitim hakkı vardır, herkes istediği dalda eğitim alabilir.
- Sağlık ve tıbbi bakım hakkı vardır.



**Resim 1.6: Eşitlik**



## UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda insan ilişkilerini düzenleyen kurallara uygun davranış sergileyebileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Duruma uygun giyininiz.	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ ‘Giyinmede Uyulması Gereken Kurallar’ başlıklı yazıyı tekrar okuyunuz. Çevrenizde giyimine özen gösteren kişilerle bu kuralları karşılaştırınız. Bunu not alıp arkadaşlarınızla tartışınız.</li><li>➤ Giyinirken yaşınıza, mesleğinize, bulunduğunuz konuma, mevsime uygun kıyafet seçmeye dikkat ediniz. Örneğin, kilolu ve kısa boylu biri iseniz koyu renkli ve boyuna çizgili, küçük desenli ve vücudu sarmayan giysileri tercih ediniz.</li><li>➤ Ayrıca renk uyumuna dikkat ediniz.</li></ul>
➤ Selamlaşma, hitap etme, tanışma ve tanıştırmayı kurallarına uygun olarak uygulayınız.	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ ‘Selamlaşmak, Tanışmak, Tanıştırmak ve Hitap Etmeye Uyulması Gereken Kurallar’ başlıklı yazıyı okuyunuz. Bir arkadaşınızı, bu kurallara uygun olarak başka bir arkadaşınızla tanıştırmak.</li><li>➤ Tanışma ve tanıştırmada, selamlaşmada bayana, yaşlıya ve üstlerinize öncelik tanıyınız.</li><li>➤ İnanç, kültür farklılıkları ve kişilik haklarına saygılı olunuz. Bu konu ile ilgili bilgiler için din, ahlak, hukuk ve insan hakları başlıklı konuları okuyunuz.</li><li>➤ İnsanların sizden farklı görüşleri, inançları olacaktır. Onların da düşüncelerini saygı ile dinleyiniz ve eleştirilerinizi, karşı tarafı kırmadan yapınız.</li></ul>
➤ Kurallara uygun telefon görüşmesi yapınız.	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ ‘Telefonla Görüşmede Uyulması Gereken Kurallar’ başlıklı konuyu okuyunuz. Arkadaşlarınız ve yakınlarınızla telefon görüşmelerinde bu kurallara uyunuz ve bunu alışkanlık haline getiriniz. Sınıf içinde arkadaşınızla bir telefon görüşmesini canlandırınız, bunu öğretmeninizle değerlendiriniz.</li></ul>

## UYGULAMALI TEST

Bir arkadaşınızı, anneniz rolündeki bir arkadaşınızla tanıştırmışsınız. Uygulamanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

## KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Arkadaşınızı annenize tanıttınız mı (Küçük büyüğe tanıtılır.)?		
2. Arkadaşınız, önce annenizin elini uzatmasını bekledi mi?		
3. Daha sonra arkadaşınız elini uzattı ve tokalaştılar mı?		
4. Tokalaşma sırasında anneniz ve arkadaşınız birbirlerinin yüzüne baktı mı?		
5. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		
6. Çalışmanızdan memnun kaldınız mı?		

## DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Boyasız ayakkabı, ütüsüz ve sökük kıyafetler ..... kurallarına aykırıdır.
2. Toplumda sosyal ilişkileri belirlemede ve kolaylaştırmada ..... rolü çok büyüktür.
3. Binalarımız, yollarımız, tekniklerimiz, ulaştırma araçlarımız ..... kültürümüzü gösterir.
4. İnsanlar tarafından oluşturulan maddi ve manevi değerler ile o değerleri ileriki kuşaklara iletme aracımıza.....adı verilir.
5. İnsan Hakları Bildirisi, ..... yılında ilk yazılı metin olarak hazırlanmıştır.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. **İnsan hakları evrensel bildirgesi hangi anayasamızda yer almıştır?**  
A) 1921  
B) 1924  
C) 1961  
D) 1982
7. **Din, görgü, ahlak ve hukuk kurallarının tümü tarafından yaptırımı olan durum aşağıdakilerden hangisidir?**  
A) Yalan söylemek  
B) Hırsızlık  
C) Kırmızı ışıktta geçmek  
D) Sigara içmek
8. **Aşağıdakilerden hangisi alçak gönüllü, kanaatkâr olma gibi tutumların gelişmesini sağlayan, toplumsal ilişkileri düzenleyen kurallardandır?**  
A) Ahlak kuralları  
B) Hukuk kuralları  
C) Din kuralları  
D) Gelenek-görenekler

## DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-2

## AMAÇ

Bu faaliyet sonunda, çevrenizle sağlıklı kişisel ilişkiler geliştirebileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Olaylara olumlu bakmanın ruh sağlığına faydalarını araştırınız ve not alınız.
- Duyu organı engelli bir kişinin davranışlarını gözlemleyiniz ve not alınız.

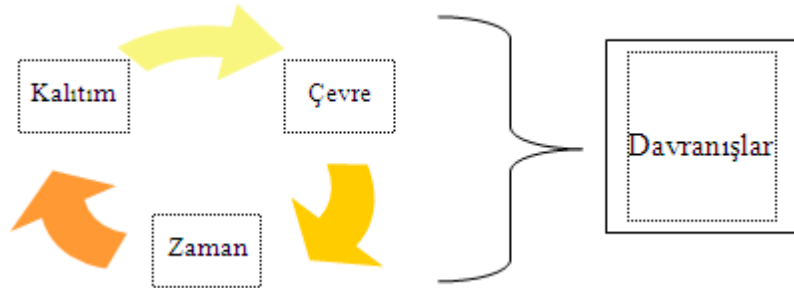
## 2. KİŞİSEL İLİŞKİLER

### 2.1. İnsan Psikolojisi

Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Davranışlar, belirli çevresel koşullar içinde oluşan olaylar olduğuna göre psikoloji; çevre, organizma ve davranışlar arasındaki etkileşimi inceler.

Etkileşimin ana öğelerinden biri çevredir. Organizmanın alıcı sinir uçlarına etki edebilen her türlü enerji değişikliğine “uyarıcı” denir. Kırmızı bir trafik ışığının görülmesi, çürük bir dişten gelen sızı vb. Başka bir tanımda ise organizmayı etkileyen, duyu organlarını harekete geçiren her türlü etkiye “uyarıcı” denir. İç ve dış uyarıcılar olmak üzere ikiye ayrılır. İç uyarıcılar; açlık, susuzluk, yorgunluk vb. içimizden gelir. Dış uyarıcılar ise bir renk, bir koku, bir ses vb. dış çevreden gelir.

Aynı uyarıcı karşısında farklı bireyler, farklı davranışlar göstermektedir. Eğer uyarıcılar karşısında farklı bireylerin davranışları hep aynı olsaydı, psikoloji bilimine gerek kalmazdı. Çünkü uyarıcı, bilindiği takdirde davranışın tahmini (ne olacağının bilinmesi) çok basit bir işlem olurdu. Özellikle konuşmak, düşünmek ve problem çözmek gibi davranışlar söz konusu olduğunda organizma ile ilgili etmenler, davranışların oluşumuna daha çok katkıda bulunmaktadır.



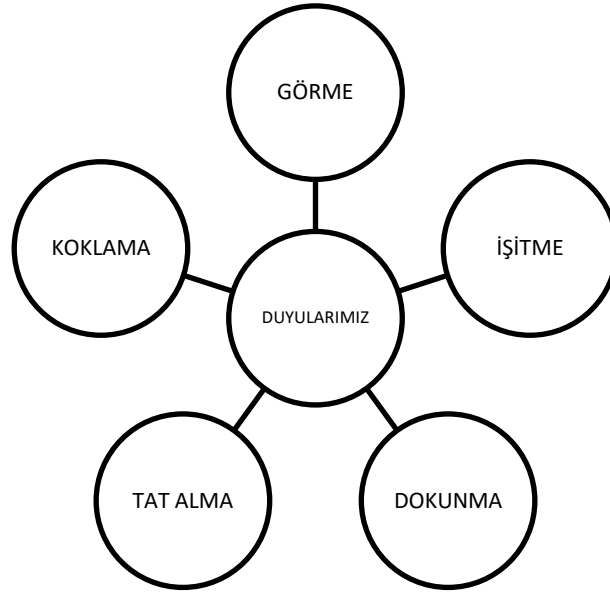
Şekil 2.1: Davranışların oluşumu

## 2.2. İnsan Özellikleri

İnsan; biyolojik, toplumsal, kültürel ve psikolojik özelliklere sahiptir. Bu özellikler, insanları diğer canlılardan ayırır.

### 2.2.1. Beş Duyu

Çevredeki her türlü uyarıcıyı duyu organları sayesinde fark edebiliyoruz. Eğer duyarlar olmasaydı bunları başaramaz, yaşamımızı sürdürmede zorluk çekerdik.



Şekil 2.2: Duyularımız

- **Görme:** Görme organımız gözümüzdür. İnsan gözü 380-760 milimikron dalga boyundaki ışıkları görür. Gözümüz kırmızı ve mor arası renkleri görür. Mor ötesi renkler de vardır. İnsan bu renkleri göremez. Örneğin, mor ötesi ışınlar
  - **Nasıl görüyoruz? :** Cisimlerden gelen ışınlar göz merceğinden kırılarak ağ tabaka (retina) üzerine düşer. Retina üzerine düşen, cismin ters görüntüsüdür. Sinirler bu ters görüntüyü beyne götürür, orada görme işlemi düz olarak algılanır.
  - **Görmenin beyin mekanizması:** Görme merkezi, beynin arka yumrusu üzerinde bulunur. Her iki gözün ağ tabakasının sağ yarısı, beynin sağ yarım küresinin görme merkezine; sol yarısı da sol yarım küresinin görme merkezine bağlıdır. Her iki görme merkezi çalışmadığında insan göremez. Görme merkezlerinden biri çalışmadığında ise her iki gözün ağ tabakalarının o yanda bulunan yarısı çalışmaz. Bu durumda göz, ancak görüş alanının yarısını görür.
  - **Renk algısı:** Retinada koni ve çubuk (rod) olmak üzere iki çeşit hücre bulunur. Koniler renkli görmeyi sağlar. Konilerde; kırmızı, yeşil ve mavi renklerin her birine ayrı ayrı duyarlı üç çeşit pigment (renklere duyarlı

hücre) vardır. Bu pigmentlerin değişik dalga boyundan ışık dalgalarıyla uyarılması sonucu farklı renkler ortaya çıkar. Örneğin, kırmızı ve yeşil konilerin yaklaşık eşit uyarılması ile yeşil renk ortaya çıkar. Konilerin bir başka özelliği, ayrıntılı görmeyi sağlamasıdır.

- **Aydınlık-karanlık algısı:** Retinadaki çubuk (rod) hücreleri karanlıkta, koniler ise gün ışığında görmede etkindir. Çünkü çubukçuklarda gece görmemizi sağlayacak daha çok pigment vardır.
- **Renk körlüğü:** İki tür renk körlüğü (daltonizm) vardır:
  - Bütün renklere karşı renk körlüğü (Dünyayı siyah beyaz görürler.)
  - Kırmızı-yeşil renklere karşı körlük
- Tüm renklere karşı körlük nadir görülür. Daha çok kırmızı-yeşil körlüğü yaygındır. Renk körlüğü, kalıtım (genetik) yoluyla geçer. Erkeklerde kadınlardan sık görülür.

➤ **İşitme:** İşitme organımız kulaktır. Cisimlerin titreşimi ile oluşan basıncın hava moleküllerine çarpması sonucu ses oluşur. Ses dalgalar halinde yayılır. Kulağımız frekansı 20-20.000 arasında olan sesleri duyabilir. Ses, boşlukta değil hava içinde yayılır. Sesi; sıvılar, hava ve gazlardan; katı maddeler de sıvı ve gazlardan daha iyi iletir. Sesler uyumlu ve düzensiz sesler olmak üzere ikiye ayrılır. Düzensiz sesler kapı gıcirtısı gibi düzensiz bir nesnenin titreşmesi ile ortaya çıkar. Düzenli sesler ise düzgün titreşim yapan nesnelere ortaya çıkar. Uyumlu seslere ton denir. Örneğin, keman sesi

- **Nasıl işitiriz?:** Dış kulak tarafından (kulak kepçesi) toplanan ses dalgaları kulak zarını geçerek orta kulağa gelir. Orta kulaktaki çekiç, örs ve üzengi kemikleri sesi bir mikrofon gibi yükseltir ve sesin iç kulağa geçmesini sağlar. Ses dalgaları iç kulaktaki salyangozun içindeki korti organı tarafından alınarak elektriksel, kimyasal uyarımlara dönüştürülür. Sinirler aracılığı ile beyne iletilir; böylece duyarız. İşitme merkezi, beynin şakak yumrusundadır.

➤ **Koklama:** Koku alma duyu organımız burundur. Kimyasal uyarıcılar, koklamada burnun alıcı hücrelerinin emebileceği gazların içindedir. Birkaç gaz molekülü bile koku duyumunu uyarmak için yeterlidir. Koklama ve tat alma arasında yakın bir ilişki vardır. Burnumuzu ve gözümüzü kapatarak yediğimiz bir yiyeceği acı, tatlı, ekşi, tuzlu biçiminde ayırt edebiliriz ancak yediğimizin ne olduğunu anlamayız.

➤ **Tat alma:** Tat alma duyumuzun organı dildir. Dilde bulunan tat tomurcukları, içlerine sızan kimyasal maddeler yoluyla bu duyumun başlatır. Genel olarak dilin uç kısmı tatlıya, ön-yanları tuzluya, arka-yanları ekşiye ve arka kısmı da acıya duyarlıdır.

Tat ile koku arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu nedenle nezle olduğumuzda yediklerimizin tadını alamayız. Eğer burun deliklerimiz ve gözlerimiz kapalı olursa ağzımıza konan çiğ patatesle elmayı birbirinden ayıramayız. Çünkü biz yiyeceklerin tat ve kokusunu birlikte beynimize kaydediriz. Sadece tat alma ile bunu bilemeyiz.

- **Dokunma:** Deri bir değil dört ayrı duyunun organıdır. Bunlar; dokunma, sıcak, soğuk ve ağrı adlarını alır. Derinin bir bölgesi belirli bir duyum için duyarlı iken başka bir bölgesi başka bir duyum için duyarlıdır. Yani dokunma, ağrı, sıcak ve soğuk duyumları derinin her yerinde aynı düzeyde ortaya çıkmaz. Buna da “nokta duyarlılığı” denir.

### 2.2.2. Düşünme

Bu kitabı okurken düşünmektesiniz, okuduklarınız ile kendi yaşantılarınız ve bilgileriniz arasında ilişki kurmaktasınız. İnsanlar uyanık oldukları zaman genellikle düşünürler. Düşünememek, zor bir iştir. Herhangi bir işle meşgulken düşüncelerimiz başka bir konuya kayar. Örneğin, ders dinlerken akşam evde olanlar veya bugün yapmayı planladığınız işleri düşünüyor olmanız mümkündür ve genelde bu herkesin yaşadığı şeylerdir. Bu durumlara “hayal kurmak” denir. Hayal kurmak da bir düşünme biçimidir.

Düşünme; olay ve nesnelere yerine onların simgelerini (sembol) kullanarak yapılan zihinsel bir işlev ve sorunlara çözüm arama yoludur.



Resim 2.1: Düşünme

### 2.2.3. Öğrenme

Öğrenme, yaşantısal deneyimler yoluyla davranışlarda değişiklik oluşturma sürecidir. Farklı bir deyişle öğrenme; yaşantı ürünü, kalıcı izli davranış değişikliğidir.

Öğrenme kavramının kapsamı çok geniştir. İnsanlar öğrenmeye doğduktan hemen sonra başlayarak önce aileden ve çevreden, sonra öğretmenlerinden, arkadaşlarından, kitaplardan, deneyimlerinden, kısaca yaşam boyu karşılaştığı herkesten ve her şeyden etkilenerek davranışlarını değiştirir, geliştirir ve ömürlerinin sonuna kadar buna devam ederler.

Yaşam boyu devam eden öğrenme sayesinde insanlar, kendilerini doğru ifade etmeyi öğrenirler ve başka insanlarla etkili iletişim becerileri geliştirmeyi başarırlar.

#### 2.2.4. Zekâ

Zekâ, zihinsel becerilerin tümüdür. Zekâda kalıtımın ve çevrenin rolü büyüktür. Dünyayı anlama, tanıma, değerlendirme konusunda zekâ; bilgileri kazanma gücü olarak ortaya çıkar. Böylece zekâ; kalıtsal faktörlerden, sinir sistemi ve duyu organlarının biyolojik yapısından etkilenir. Temelde zekâ, doğuştan gelir ve büyük ölçüde kalıtımın etkisiyle belirlenir. Yapılan çalışmalarda, çocuğun zekâsı ile ana-babanın zekâsı arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Çocuğun zekâ gücü, annesiyle babasının zekâ gücü ortalamasına yakındır. Biraz altında ya da üstünde olabilir.

İyi bir çevrede büyüyen, sevgi ve ilgi gören ailelerin çocuklarının daha zeki olduğu gözlenmiştir.



Resim 2.2: Zihinsel bir beceri olan zekâ

#### 2.2.5. Duygu

Duygu, bireyin ruh hâlinde biyokimyasal (içsel) ve çevresel tesirlerle etkileşiminden doğan kompleks, psikofizyolojik bir değişimdir. Kişiye özgü sağlık duyusunu belirleyen temel faktördür ve insanın günlük yaşamında merkezî bir rol oynar. Bu yüzden pek çok bilim dalı ve sanat biçimi tarafından araştırılmıştır. Duyguların sayısı ve sınıflandırılması konusu tartışmalıdır.

Duygular her dilde ve kültürde farklı ifade edilmektedir. Taşıdığı değer farklılaşmakta, ifade sayısı azalmakta ya da artmaktadır. Bazı dillerde sadece basit ayrımlar varken bazı dillerde duygu ifade ayrımları binlerle ifade edilmektedir. Duygusal ifade ayrımlarına hâkim olan kişilerin topluluk psikolojisinde etkinlikleri artmakta; anlaşabilme, anlaşılabilme yetilerindeki gelişimlerle bu kişiler daha hızlı ilerleme kaydedebilmektedir.

Duygulanma ise bazı uyarıların ve fizyolojik işlevlerin iç dengesi ve ruhsal yaşantıyı olumlu veya olumsuz etkilemesi ve bu etkinin bilinçte anlam kazanmasıdır.



## 2.2.6. Dikkat

Dikkat, bütün ruhsal faaliyetin ve uyarıcının bir duyumda ve bir davranışta toplanması ve bir yönelmedir. Dikkat, zihin çalışmasının ve duyguların bir uyarıcı üzerinde toplanması hâlidir.

Derste öğretmeni anlayarak dinleyen ve aklından başka bir şey geçirmeyen öğrenci dikkat halindedir. Televizyonda önemli bir haberi izleyen veya çok sevdiği bir arkadaşından cep telefonuna gelen mesajı okuyan insan, dikkat halindedir. Bir yemeğin tuzluluk derecesini veya tadını anlamaya çalışmak, burnumuza gelen kokunun neye ait olduğunu anlamaya çalışmak, dikkat halidir. Bu ve benzeri şeyleri anlamaya çalışmamak, gereği gibi yapmamak dikkatsizliktir. Ders anlatan öğretmeni kendini zorladığı halde dinleyemeyen, aklına gelen başka şeyleri kafasından atamayan öğrenci dikkatsizdir.

## 2.2.7. Unutma

Unutma, öğrenmenin tersi olan bir bellek işlevidir. Yani öğrenilenlerin zihinde yeniden canlandırılmaması olayıdır. Öğrenildiği sanılan bilgilerin, bağların zayıflığı nedeniyle gerektiğinde geriye getirilememesi ve bilgileri hatırlamakta güçlük durumudur. Unutma, beynin önemli fonksiyonlarından biridir. Hafızanın aşırı yüklenmesini önler. İnsanı yaşatan bir fonksiyon da denilebilir. Büyük acılar, büyük kayıplar sürekli hatırlansa yaşama katlanmak mümkün olur mu?

### ➤ Neleri Unutuyoruz?

- Adları, rakamları, tarihleri
- İstenmeyen şeyleri
- Kısa sürede ve zorla öğrendiklerimizi
- Zor öğrenilmiş, tam kavranmamış konuları
- İnançlarımıza ve ön yargılarımıza ters düşen konuları
- Anlamadığımız, bize anlamsız gelen bilgileri
- Başarısızlıklarımızı
- Öğrenmeye çalışmadan rastgele edindiğimiz bilgileri
- Öğrendikten sonra üzerinde yeterince düşünmediğimiz konuları
- Yorgun, hasta, isteksiz ve sıkıntılı anlarımızda öğrenmeye çalıştığımız bilgileri
- Uzunca bir süre ara vermeden çalışarak öğrenilenleri kolayca unutuyoruz.

Bunlar, daha çok derslerde öğretilmeye çalışılan bilgilere benziyor değil mi? Öyleyse derslerdeki bilgileri unutmamak için daha çok çaba gerekiyor.

### ➤ Neden Unutuyoruz?

Bilim adamları unutma nedenlerini 4 şekilde açıklamaktadır:

- Kullanılmayan bilgiler unutulur.
- İyi yerleşmemiş bilgiler arasında karışıklık olur.
- İşimize gelmeyen olayları unutturuz.

- Yeni yaşantılar edindikçe eskileri unuturuz.

#### ➤ **Unutmamak için Yapılması Gekrekenler**

- Öğrendiklerinizi kullanınız.
- Edindiğiniz bilgiyi ara-bul-geri getir ipuçlarına bağlayarak ayırt edici konuma getiriniz.
- Ket vurma ihtimali olan öğrenmeleri birbirinden uzaklaştırarak öğreniniz.
- Her şeyi akılda tutmanın mümkün olmadığını biliniz, not tutunuz, ajanda kullanınız.
- Hatırlatma için teknolojinin tüm olanaklarından yararlanınız.
- Bulmaca çözünüz.
- Uyku düzeninize dikkat ediniz. İyi uyumazsanız dikkati toplayamazsınız.
- İyi besleniniz.

### **2.2.8. Merak**

İnsanların bilmedikleri bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duydukları istektir.

Günlük yaşamda meraklı olmak, bazen olumsuz karşılanır. Sorulmaması daha uygun olan soruları soran kişiler, olumsuz nitelikteki meraklılardır. Bu tip kişiler, etrafındakileri rahatsız ederler. Eğer merakımız yeni gelişmeleri, işle ilgili değişiklikleri öğrenmeye yönelik olursa takdir edilen, istenilen bir davranış sayılır.

### **2.2.9. Kıskançlık**

Kıskançlık; kendinden üstün, başarılı, güzel, mutlu, olanlara katlanamamak diye de tanımlanabilir. Kıskançlık, olumsuz duygulardan biridir. Ayrıca kıskançlık; düşmanlık, kızgınlık duyguları ve kendine güvenmeme ile de yakından ilgilidir.

### **2.2.10. Gelişme**

**Gelişme**; doğum öncesi dönemden ölüme dek bireylerin yaşamlarında dönem dönem oluşan değişiklikler biçiminde tanımlanır. Büyüme ve olgunlaşma kavramları ile de ilişkilidir. **Büyüme**, bireylerin fiziksel olarak değişmeleridir: Boyun uzaması, kilonun artması gibi. **Olgunlaşma**, organların belli bir işlevi yerine getirebilecek hale gelmesidir. Örneğin; 2-6 yaş arasındaki bir çocuk kendi yemeğini yemeyi, giyinmeyi başarabilir.

### **2.2.11. Davranışlar**

Davranış; insanların gözlenebilir hareketlerini kapsadığı gibi duyguları, tutumları ve zihinsel süreçleri diğer bir deyişle doğrudan gözlenemeyen tüm içsel olayları kapsar.

İnsanların; beslenmek, barınmak, acı veya ağrıyı dindirmek, sevmek, sevilmek, takdir edilmek gibi ihtiyaçları onların davranışlarıyla belirlenir.

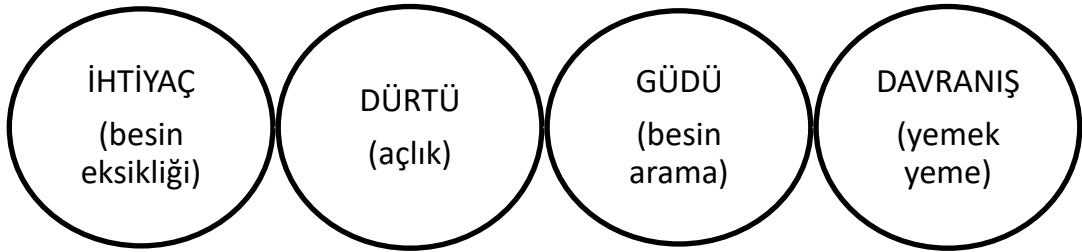
## 2.2.12. Güdüler

Güdü; canlıları belli hedeflere yönelten ihtiyaç, istek ve dürtü gibi davranışlardır. Örneğin, kişinin susuzluk ihtiyaını gidermek için bir şeyler içmesi, canının sıkıntısını gidermek için çeşitli işlerle uğraşması, güdüsel davranışlardır.

Gdsel davranışların bir kısmının fizyolojik ihtiyaçlardan kaynaklandığı, bir kısmının da sosyal ilişkiler içinde öğrenildiği kabul edilir. Örneğin, organizmadaki su, oksijen ve kan şekeri oranları, açlık, susuzluk, ısı derecesinin düzenlenmesi gibi güdüsel durumlar; sinir sistemi ve diğer fizyolojik süreçler tarafından kontrol edilmektedir. Belli bir işte başarılı olma, para ve toplumsal statü kazanma istekleri fizyolojik değil öğrenilen güdülerdir.

Eksiklerin giderilmesi yönünde organizmada beliren güce “dürtü”, ihtiyaı gidermek için gösterilen eğilime de “güdü” denir.

Güdü- dürtü ilişkisi aşağıdaki gibi açıklanabilir.



şekil 2.3: Güdü, dürtü ilişkisi

## 2.2.13. Değer Yargıları

Toplumsal değerlerden bazılarını; doğruluk, namus, başarı, dayanışma olarak sayabiliriz.

Değer yargıları, davranışları belirlemede önemli bir etkindir. Sahip olunan değer yargıları, yaşa ve zamana göre değişebilir. Kuşaklar arasında farklılıklar gösterebilir. Örneğin, lise düzeyinde bir geç kızın ailesi, kızlarının karşı cinsle arkadaşlık etmesini, gece dışarıya çıkmasını istemezken; ergenlik çağındaki bir delikanlı için bunlar doğal davranışlar olarak kabul edilir.

## 2.2.14. şuur (Bilinç)

şuur, kişinin olayların ve çevrenin farkında olmasıdır. Kişinin kendi yaptıklarının, düşündüklerinin, hissettiklerinin neler olduğundan haberdar olmasıyla ilgilidir. Olayları yaşıyorken kendisinin bilincinde olan kişi, olaydan nasıl etkilendiğini bilir. Bilinçli kişinin çevreyle ilişkileri de iyidir. Dolayısıyla başarıları da yüksektir.

“Çok bilinçli insan“ diye adlandırılan kişi; etrafında olup biteni kolaylıkla algılayan, farkına varan ve gerçekçi olarak değerlendiren kişidir.

### 2.2.15. Kişilik

Kişilerden söz ederken "hoş, canlı, mutlu, mutsuz, iyilik yapan, güçlü" gibi tanımlamalar kullanırız. Burada anlatılmak istenen, bireyin gösterdiği davranış özellikleridir.

Kişilik; bir bireyin tüm ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir. Asıl olan, kişiliğin kendine özgü ve ahenkli bir bütün olmasıdır. Bireyin belleği, dış görünüşü, direnme süresi, sesi ve konuşma tarzı, tepki hızı, sporculuğu gibi özelliklerinin hepsi o insanın kişiliğini betimlemede önemlidir.

Kişiliğin gelişmesinde, kalıtım ve çevrenin etkileşimi de önemlidir.

## YAŞAMIN YANKISI

Bir aile pikniğe gitmişti. Anne öğle yemeği için yanlarında getirdikleri yiyecekleri hazırlarken baba ve oğlu da ormanda yürüyüşe çıkmaya karar verdiler.

Uzun bir tırmanıştan sonra düzlüğe çıktıklarında çocuğun ayağı bir ağaç köküne takıldı ve çocuk yuvarlanarak boşluğa düştü. Düşerken canı yanan çocuk, avazı çıktığı kadar bağıırıyordu: “Ahhh!”

Ayağa kalkmaya çalışırken ileride bir dağın tepesinden “Ahhh!” diye bir ses duydu. Şaşkınlıkla babasına baktı. Sesin babasından gelmediğini anlayınca merakla bağıırdı: “Sen kimsin?”. Aldığı yanıt “Sen kimsin?” oldu. Çocuk gelen yanıtta sinirlenip “Sen bir korkaksın!” diye bağıırdı.

Dağdan gelen ses: “Sen bir korkaksın!” diye yanıt verdi. Çocuk babasına dönüp “Baba ne oluyor böyle?” diye sordu.

“Oğlum” diye söze başladı babası. “Dinle ve öğren.” Dağa dönüp “Sana hayranım.” diye bağıırdı. Yanıt hemen geldi. “Sana hayranım.” Baba tekrar bağıırdı. “Sen muhteşemsin.” Gelen yanıt “Sen muhteşemsin.” oldu.

Çocuk, babasını dikkatle izlemesine karşın ne olduğunu bir türlü anlayamamıştı.

Babası, soran gözlerle bakan oğluna açıklamaya devam etti: “İnsanlar buna ‘yankı’ derler ama aslında bu yaşamdır.”

## UYGULAMA FAALİYETİ

Kendinizi fiziksel ve ruhsal yönden tanımlayan özelliklerinizi yazınız ve isim belirtmeden arkadaşınıza okutunuz. Arkadaşınız sizi tanıyabilecek mi?

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Fiziksel yönden kendinizi değerlendiriniz.	➤ İnsan psikolojisi ve insan özellikleri başlıklı konuyu okuyunuz.
➤ Ruhsal yönden kendinizi değerlendiriniz.	➤ İnsan psikolojisi ve insan özellikleri başlıklı konuyu okuyunuz.

## UYGULAMALI TEST

Kendinizi ve arkadaşlarınızı fiziksel ve ruhsal yönleriyle tanıtan paragraflar yazınız. Tanıttığınız kişilerin isimlerini yazmadan, paragrafları başka arkadaşlarınıza dağıtınız. Arkadaşlarınızın, bu kişileri tanıyıp tanıyamadığını test ediniz. Çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

## KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri Evet, kazanamadığınız becerileri Hayır kutucuğuna (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Her bir arkadaşınızı önce fiziksel yönleriyle tanıttınız mı?		
2. Daha sonra ruhsal yönlerini tanıttınız mı?		
3. Davranış ve kişilik özelliklerini yansıttınız mı?		
4. Paragrafların yazılı olduğu kâğıtları farklı arkadaşlara dağıttınız mı?		
5. Arkadaşlarınızın paragrafta tanıtılan kişiyi bulmasını istediniz mi?		
6. Arkadaşlarınız, tanıtılan kişileri tanıyabildi mi?		
7. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		
8. Çalışmanızdan memnun kaldınız mı?		

## DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Dilin uç kısmı ..... duyarlıdır.
2. Zihinsel becerilere ..... adı verilir.
3. Organların belli bir işlevi yerine getirebilecek hale gelmesine.....adı verilir.
4. Kişinin olayların ve çevrenin farkında olmasına ..... denir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

5. **Davranışların oluşumunu sağlayan etkenler aşağıdakilerden hangisidir?**
  - A) Çevre-zaman-uyarıcı
  - B) Kalıtım-çevre-uyarıcı
  - C) Uyarıcı-zaman-kalıtım
  - D) Çevre-zaman-kalıtım
6. **Çürük bir diştten gelen ağrı nedir?**
  - A) Etkileşim
  - B) Uyarıcı
  - C) Kalıtım
  - D) Organizma
7. **Eksikliklerin giderilmesi yönünde organizmada beliren güce ne ad verilir?**
  - A) Dürtü
  - B) Güdü
  - C) Şuur
  - D) Gelişme

## DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-3

## AMAÇ

Bu faaliyet sonunda, toplumsal gruplarla sağlıklı ilişki kurabilecek ve kendinizi geliştirebileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Çevrenizdeki aile biçimlerini araştırınız.
- Aileler hakkındaki görüşlerinizi not alarak sınıf ortamında tartışınız.
- Hangi mesleği seçeceksiniz? Neden? Seçeceğiniz meslekle ilgili araştırma yapınız ve not alınız.
- İnsan hakları ihlali olduğunu düşündüğünüz gazete haberlerini keserek toplayınız, sınıfta tartışınız.

## 3. BİREY VE TOPLUMSAL İLETİŞİM

### 3.1. Toplumsal Gruplar

Toplum, içinde bulunduğumuz ilişkiler bütünüdür. Bu ilişkiler bir toplumsal yapı içinde toplumsal gruplar aracılığıyla gerçekleşir. Her birey, değişik koşullarda ve farklı zamanlarda farklı gruplar içerisinde bulunur. Toplumsal gruplar, bireylerin bir amaç doğrultusunda karşılıklı ilişkide bulunmasıyla gerçekleşir.

İnsanlar doğum ya da evlat edinme yoluyla öncelikle bir aile grubuna girerler. Evlilik aracılığı ile akrabalık grupları içinde yer alırlar. Öte yandan bireyin cinsiyeti, yaş düzeyi, yetenekleri, eğitim düzeyi, mesleği, dünya görüşü, hayat felsefesi gibi etkenlerle girip çıktığı gruplar da vardır. Bireyin bu etkinliği ömür boyu devam eder. Bireyin grup üyeliğine değinmesi bazen atanma ile bazen davet edilme ile gerçekleşir. Bazı durumlarda bireyin belli bir test ve sınavdan geçmesi de istenebilir.

Bireyler çok sayıda grubun üyesidir. Aile içinde anne, okulda öğretmen, sendika ya da dernekte üye olabilir. Bireyler her gruba uygun davranış kalıplarını, değerleri ve normları benimseyip ona göre davranmak zorundadırlar.

“Toplumsal grup, en az iki kişinin belli bir amaçla oluşturduğu ortak değer ve normlara sahip göreliliği olan toplumsal bir varlıktır.” Topluma yeni katılan bireyler öncelikle küçük gruplara girerler. Her katıldıkları grupta yeni statüler ve roller elde ederler. Bu anlamda toplumsal yapı farklı yapılara sahip birçok grubu bir arada tutar.



### 3.1.1. Aile Grupları

Aile; içinde insan türünün üretildiği, toplumsallaşma sürecinin ilk ve en etkili biçimde yer aldığı, ana-babalar ile çocuklar arasında birincil ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin yer aldığı bir toplumsal kurumdur.



Resim 3.1: Toplumun temeli aile

### 3.1.2. Aile Biçimleri

- **Üye Sayısı Bakımından**
  - **Çekirdek aile:** Karı-koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşur.
  - **Geniş aile:** Kan bağı olanlardan ve onların çekirdek ailelerinden oluşur.
- **Aile Üyeleri Arasında Otoritenin Dağılımı Bakımından**
  - **Ataerkil aile:** Babanın egemenliğine dayalı ailedir.
  - **Anaerkil aile:** Annenin egemen olduğu ailedir.
  - **Eşitlikçi aile:** Baba ve annenin eşit otoriteye sahip olduğu ailedir.
- **Evlenme Biçimleri Bakımından, Eşlerin Sayısına Göre**
  - **Tek eşli aile (monogami):** Bir erkek ve bir kadının evlenmesiyle oluşan ailedir.
  - **Çok eşli aile (poligami):** Bir erkeğin ya da bir kadının birden çok eşle aynı anda evli olmasıdır. İkiye ayrılır:
    - **Çok karılılık (polyandri):** Erkeğin, birden çok kadınla aynı zamanda evli olduğu ailedir.
    - **Çok kocalılık (polijini):** Bir kadının birden çok erkekle aynı zamanda evli olduğu ailedir.
- **Soyun Belirleniş Biçimine Göre**
  - **Baba soyluluk:** Çocukların, torunların ayrıcalık ve ödevlerinin baba soyundan geldiği ailedir.
  - **Ana soyluluk:** Çocukların, torunların ayrıcalık ve ödevlerinin ana soyundan geldiği ailedir.
  - **İki soyluluk:** Çocukların, torunların ayrıcalık ve ödevlerinin ana ve baba soyundan geldiği ailedir.

- **Evli Çiftin Oturma Yerine Göre**
  - **Babayerlilik (patrilokalite):** Evlenen çift, kocanın ailesiyle oturur.
  - **Anayerlilik (matrilokalite):** Evlenen çift, kadının ailesiyle oturur.
  - **Ev açma (neolokalite):** Evlenen çift kendi başlarına oturur.
- **Eşlerin Toplumsal Üyeliği Bakımından**
  - **İçten evlenme (endogami):** Aynı boy, köy, kabile vb. toplumsal kümenin üyeleri arasında evlenmelere izin vermedir.
  - **Dıştan evlenme (exogami):** Aynı topluluk üyeleri arasında evlenmelerin yasaklanmasıdır.

### 3.1.3. Komşular

İnsan ilişkilerinin gerçekleştiği bir diğer ortam, komşuluktur. Aile ortamı nasıl zorunluluk ortamı ise komşuluk da zorunlu beraberliği gerektiren bir ortamdır. Öncelikle apartman komşuluğu yakın beraberliğin tipik bir örneğidir. Zorunlu olarak yüz yüze gelmenin gerektiği insan ilişkilerinin sağlıklı olması, huzurlu yaşamın şartıdır.

Acil bir durumda komşusunun yardımı herkes için gerekebilir. “Ev alma, komşu al.” atasözü, “Komşusu açken, kendisi tok yatan bizden değildir.” hadisi, komşuluk haklarını ve ilişkilerini vurgulayan değerlerimizdir.

### 3.1.4. Arkadaş Grupları



**Resim 3.2: İyi kurulmuş arkadaşlık ve kişilik gelişimi**

Akran grupları; çocuğun yakın çevresini oluşturan ve onun kişiliğinin oluşumunda önemli rolü olan gruplardır. Bu akran grupları, her yaş döneminde söz konusudur. Çocuk ilköğretimin ilk kademesinde aileye yönelimli iken ilköğretimin ikinci kademesinde daha çok akran grubuna yönelimlidir.

Çocuk, birbirinden farklı iki toplumsal çevrede büyür. Bu iki toplumsal çevreden birincisi anne-babası, öğretmenleri, akraba ve komşularının oluşturduğu yetişkinler çevresi; ikincisi ise akranlarından (yaşıtlarından) oluşan çevredir. Yetişkinler çevresinde ikincil statüde olan çocuk, akran grubunda yaşlarıyla eşit statüdedir.

Akran grupları, gençlik dönemindeki çocuklar için daha önemlidir. Çünkü çocukluk döneminden ergenlik dönemine doğru ilerlerken arkadaşlarıyla olan sosyal ilişkileri de gittikçe artmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri, sosyalleşme süreci içinde tüm yaşam boyunca önemlidir. Ancak ergenlikte farklı gelişimsel özellikler, arkadaşlığın bu dönemdeki önemini arttırmaktadır. Arkadaşlıklar, sosyal ilişkilere öncülük etmektedir.

Ergenlik bir geçiş dönemi olduğundan bireyin anne-babasının yaşamdaki yeri değişir ve arkadaşlar bu değişime katılır. Mükemmel bir ailenin bile çocuğuna veremeyeceği tek şey, gençlere akran gruplarının sağladığı arkadaşlıktır.

Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek, benlik saygısının önemli bir şartıdır. Çocuk akran grubunda kendi kişiliğini dener ve geliştirir. Çocuk için arkadaşları, kendi kişiliğini yansıtan ayna yerine geçer, kendini tanır ve tanıtır. Çocuğun özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin arkadaşları tarafından kabul görmesi, onun kendi kabulünü de olumlu yönde etkilemektedir.

Akran grubu, kişilik gelişimine etki eden önemli bir unsur olduğundan bu noktada arkadaş seçimi de önem kazanmaktadır. Arkadaş seçerken seçilen arkadaşın; çalışkan, güzel huylu ve anlayışlı olmasına dikkat etmeli bunun yanında tembel, zamanını boşa harcayan, gereksiz ve çok konuşan, fitneci ve fesat kişilerle arkadaşlık etmekten sakınmalıdır. Akran gruplarının çocuklara olumlu ve olumsuz olmak üzere iki yönde etkisi olabilmektedir.

### **Akran Gruplarının Olumlu Etkileri**

Çocuğun ya da gencin sosyalleşmesini; grupta güven, statü ve kabul görmesini sağlar. Akran grubu sadakat, cesaret ve katılma duygularını besler ve güçlendirir. Çocuğa ve gence eşitlik, adalet gibi konularda deneyim imkânları sunar. Akran grubunda birey rahat bir ortam bulur. Ailesinden uzakta rahat konuşur, rahat hareket eder. Evde yapamadığı birçok etkinliği grupta yapar. Akran grubu, liderlik yeteneğine sahip olan gençlere liderlik deneyimi sağlar. İş birliği ve takım ruhunu öğrenme, akran grubunda gelişir.

### **Akran Gruplarının Olumsuz Etkileri**

Grubun amaçları anti-sosyal olduğunda üyeler de anti-sosyal davranışları benimser. Bu anlayıştaki gruplar üyelerini suçlu davranışlara yöneltebilir. Akran gruplarının anti demokratik ve kendini üstün gören davranışları, zayıf üyelerin kişiliklerini zedeler ve gruba uyumlarını zorlaştırır. Gruplara kabul edilmeyen gençler incinebilirler. Bu gençlerin kişilikleri zedelenebilir. Gencin ileriki yaşamında zararlı sonuçlara yol açabilir. Bu durumdaki gençler, aşağılık duygusuna kapılır ve gençlerin kendilerine güvenleri azalır.

Anne-babalar ve eğitimciler, çocukların sağlıklı kişilik oluşumu ve gelişimi için akran gruplarının bu yönlerini görebilmeli ve çocukların böyle olumlu işlevleri olan gruplara katılımını teşvik etmelidir. Ancak bu teşvik, denetimli ve ölçülü olmalıdır. Aksi halde çocuk ya da genç, akran gruplarının olumsuz işlevlerinden, etkilerinden daha fazla etkilenebilirler ve bu da olumsuz sonuçlar doğurabilir.

### 3.1.5. Meslek Grupları



**Resim 3.3: Meslekler**

Her mesleğin üyeleri kendi çıkarlarını ve haklarını korumak, sorunlarını dile getirmek amacıyla örgütlenir. Günümüzde aynı meslek üyelerinin bir araya gelerek örgütlenmeleri, demokratik yaşantının da bir gereği olarak kabul edilmektedir.

Meslek grupları, grubun gerektirdiği sağlıklı insan ilişkilerine özen gösterdikleri gibi mesleki örgütlenmenin şartlarına da dikkat etmelidir. Bu şartlar, meslek sahibinin mesleki bilgisi (teorik ve pratik), mesleğe giriş denetimi (üyelik sertifikası), meslek ahlakı ve çalışma özgürlüğüdür. Ayrıca her mesleğin, meslek grubu olarak özellikleri vardır.

Meslektaşının kazanmasını istemeyen ve meslek arkadaşlarıyla iş birliğinden kaçınan bir insanın mutlu ve huzurlu olduğu söylenemez. Bu nedenle aynı meslek elemanlarının bir araya gelerek oluşturdukları meslek grupları, insan ilişkilerinin geliştirileceği ortamlar olarak değerlendirilmeli ve desteklenmelidir.

### 3.1.6. Baskı Grupları (Sendika, Dernek, Siyasi Parti vb.)

Sendikalar; çalışanların haklarını korumak, geliştirmek, eğitim ve verim düzeylerini yükseltmek amacıyla oluşturulan kurumlardır.

Sendikalar, üyelerinin sosyal ve ekonomik haklarının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlar. Bu en doğal hakkın sağlanması idealine, sağlıklı insan ilişkileriyle ulaşılabilir.

Dernekler, belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulan sosyal kurumlardır. Vakıflar da benzer amaçla kurulan sosyal kurumlardır. Sosyal yardımlaşma kurumlarının özünde, insanlar arasında iyi ilişkiler kurularak belli amaçların gerçekleşmesi düşüncesi vardır.

Siyasi partiler, toplumsal ve demokratik yaşantının gereği olarak kurulan siyasi gruplardır. Partilerin de amacı sonuçta topluma hizmettir. Partilerin siyasal hizmet araçları olduğu, temelde insan mutluluğunun esas alındığı akıldan çıkarılmamalıdır. Hırs, öfke, tutarsız iddialar ve yapıcı olmak yerine yıkıcı davranışlar, siyasi hareketliliği bozan yanlışlıklardır. Her tür ve düzeyde faaliyet gösteren sosyal kurum ve kuruluşlar, amaçlarına düzenli insan ilişkileriyle ulaşabilirler.

### 3.1.7. Oyun Grupları



**Resim 3.4: Kişilik gelişiminin önemli bir parçası olan oyun**

Bazı anne-babalar, çocuğunun yaşlılarıyla oynamasını engeller. Çocuğuna hem anne-baba, hem de arkadaş olabileceklerini sanırlar. Çocuğuyla yer, içer, oynar, gezerler. Böylece çocuklarının yaşlılarıyla ilişkisini ya açıktan ya da dolaylı olarak kısıtlarlar. Böyle anne-babalar ya içe dönük bir yaşam sürdürdüklerinden ya da aşırı koruyucu anne-baba tutumu gösterdiklerinden bu yolu seçmektedirler.

Oysa çocuğun kendi yaşlıları ile oyun gruplarına katılması, kendine güvenmesi, kendini kolay ifade edebilmesi sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından önemlidir.

### 3.1.8. Okul Grupları



**Resim 3.5: Okul grubu**

Aileden sonra ikinci temel sosyal grup; çocuğun okulu, sınıfı ve arkadaşlarıdır. Bu sosyal çevrede öğrenci-öğretmen ilişkisi çocuğun kişiliğini oluşturan temel etkidir.

Okulda insan ilişkileri çeşitli düzeylerde devam eder. Çocuğun sıra arkadaşlarıyla ilişkileri, grup üyeleriyle eğitsel kol çalışmalarındaki görev ilişkileri, sınıf arkadaşlığı ilişkileri, servis arkadaşlığı ilişkileri ve diğer sınıflardaki öğrencilerle ilişkileri okuldaki insan ilişkilerine örneklerdir.

## 3.2. Toplumsal Etkileşim

İnsanlar toplumda her vesileyle etkileşimde bulunurlar. Evde, okulda, iş yerinde ve arkadaşlık gruplarında...

Etkileşim; ortak eylemin, ortak eyleme katılanlar (kişiler) tarafından görülen duygusal gücüdür.

Etkileşimler, bir grubun üyeleri arasında veya bir grubun bir üyesiyle bütün grup arasında oluşan alma-verme sürecidir. Etkileşimin duygusal yönü ile ilgili kavramlar şunlardır:

- İyi niyet
- Sevgi
- Saygı
- Hoşgörü
- Fedakârlık
  
- Bu kavramlar, duygusal etkileşimi olumlu yönde etkilerken;
- Ön yargılar
- Kin, nefret
- Kıskançlık duygusal etkileşimi olumsuz yönde etkiler.

### Sevmek ve Sevilme

Sacha Guitry'e "Dünyada en güzel şey nedir?" diye sordular.

Guitry, bu soruyu "Sevmek..." diye yanıtladı.

"Peki, ondan sonra?"

"Sevilmek..." dedi, Guitry.

"Neden sevmek, sevimekten daha güzel?" diye sordular.

Guitry, "İnsan...", dedi. "Sevdiğinden, sevildiğinden daha çok emindir de ondan."

### İNSANLAR VE ÖN YARGILARI

Eşinin ölümünden sonra köydeki evinde tek başına yaşamak zorunda kalan hamile bir kadın vardı. Kadın gündüzleri tarlada çalışır, akşam olunca da evinin yolunu tutardı. Bir gün eve dönerken yol kenarında bulduğu yaralı bir gelinciği acıyarak kucağına aldı ve eve götürdü. Evcil bir hayvan olmayan gelincik, zamanla uysallaştı. Eve ve kadına o kadar alışmıştı ki kadının yanından bir an bile ayrılmaz olmuştu.

Birkaç ay sonra kadının çocuğu doğdu. Eve neşe ve mutluluk getiren bu küçük yavrucağı gelincik de çok sevmiş, artık ailesi olarak gördüğü bu anne ile yavrucağa gönülden bağlanmıştı. Kadın tek başına tüm zorluklara katlandı. Böylece günler geçti.

Eve yiyecek alabilmek için çalışmak zorunda kalan kadın, bir gün yavrusunu gelincikle evde yalnız bırakarak çalışmak üzere tarlaya gitti. Yorucu bir günün ardından akşam eve dönen kadın, gelinciği ağzı kanlı bir halde yerde yatarken bulunca beyninden vurulmuşa döndü. Çıldırılmışçasına yerde yatan gelinciğe saldırıp oracıkta hayvanı öldürdü. Tam o sırada bebeğin odasından bir ağlama sesi gelince anne doğruca odaya yöneldi ve heyecanla odaya girdi. Odada beşiği, beşiğin içinde gülücükler dağıtan bebeğini ve bebeğin yanında duran parçalanmış yılanı gördü.

“Ne kadar hazin bir çağda yaşıyoruz. Bir ön yargıyı ortadan kaldırmak, bir atomu parçalamaktan daha güç.”

**A.Einstein**

### 3.3. Toplumsal Rol

Bireylerin tüm yaşamları; bir aile üyesi (baba, koca, karı, çocuk, abla, ağabey, dayı, teyze vb.), bir işyeri üyesi (müdür, memur, hizmetli, doktor, mühendis, işçi vb.), bir dernek üyesi (başkan, üye, yönetim kurulu üyesi, denetçi vb.), bir arkadaş grubu üyesi, bir köy ya da mahalle üyesi vb. olarak geçmektedir. İşte bireylerin bir yerde baba, bir başka yerde oğul, bir üçüncü yerde müdür ya da memur, bir dördüncü yerde dernek üyesi, beşinci yerde okul-aile birliği üyesi olarak toplumsal rolleri vardır ve bireyler bu rolleri üstlenmek durumundadırlar.

### 3.4. Toplumsal Statü

Gruptaki her role grup üyeleri tarafından az ya da çok, olumlu bir değer yüklenir. Bazı roller genellikle olumlu diğerleri ise daha az olumlu değerlendirilir. Statü, bu rol konumlarının değerlendirilmesine işaret eder. O halde konum; kişinin sosyal yapıdaki yerini, statü de grup üyesi tarafından bu konumun değerlendirilmesini ifade eder. Mesleği, eğitimi, geliri, sosyo-kültürel çevresi, ailenin geçmişi kişinin statüsünü belirler.

Statüler iki grupta ele alınır:

- **Edinilmiş statü:** Bireylerin yetenek ve becerilerine bakmadan bir statüye getirilmesi (kayırlmış kişiler)
- **Kazanılmış statü:** Bireylerin başarı ve becerilerine uygun mevkilere atanması

### 3.5. Toplumsal Hayatta Neden İletişim Kurarız

İnsanın sosyal hayatta varlığını sürdürebilmesi için mutlaka iletişim kurması ve iletişimi sürdürmesi gerekmektedir. Birey ailede, okulda, iş yerinde, sokakta, bankada, hastanede, komşuda, eğlence yerlerinde, alışveriş merkezlerinde kendini ifade edebilmek; duygu ve düşüncelerini, isteklerini doğru biçimde aktarabilmek için mutlaka iletişim kurmaya ihtiyaç duyar. İnsanları iletişim kurmaya iten farklı nedenler vardır. Bu nedenleri kısaca şöyle sıralayabiliriz.

- **Var olmak:** Birey sosyal bir varlık olarak yaşamına devam eder ve toplumla ilişkileri çerçevesinde kendi varlığını anlamlandırır. Toplumsal ilişkiler ve bireyin toplumsal kimlikleri olmadan tek başına varlığını sürdürmesi neredeyse imkânsızdır. Birey, yaşamını sürdürebilmek için toplumsal çevrenin varlığına ihtiyaç duyar. Bu çevreyle iletişim kurarak kendini tanıtır ve kabul ettirir. Aynı biçimde toplumu tanıyabilmek için de iletişim kurması ve toplumsal çevresiyle ilgili bilgi toplaması gerekmektedir. Kısaca birey toplumsal bir varlık olarak var olabilmek ve varlığını sürdürmek için iletişim araçlarını, yöntemlerini ve etkinliklerini kullanmak zorundadır.
- **Öğrenmek:** İnsan toplumsal bir varlık olarak yakın çevresinden başlayarak üyesi bulunduğu toplumdan, şehirden, ülkeden, dünyadan haberdar olmak ister. İnsanın çevresinde olup biten olaylar kendisini ve ailesini, sevdiği insanları da etkilediğinden çevresinde olup bitenlere kayıtsız kalamaz. İnsanın çevresini tanınması, bilmesi, bilinmezlere ve ulaşılmazlara ait belirsizlikleri azaltması için öğrenmeye ihtiyacı vardır. Bunun için de sosyal yaşamda etkili biçimde iletişim kurması gerekir.
- **Paylaşmak:** Her birey, sosyal hayatta paylaşma gereksinimi duymaktadır. Gördüğü güzel bir manzarayı, izlediği bir sinema filmini, başına gelen üzücü bir olayı, yaşadığı bir haksızlığı, yeni öğrendiği güzel bir şiiri paylaşmak istemeyen yoktur. İnsanlar arası sosyal iletişim olmadan ortaklık kurulamaz, karşılıklı anlayış oluşturulamaz ve toplumsal onay sağlanmış olamaz. Bilgi, düşünce ve duygu paylaşımı gerçekleşmeden öğrenme, yenilik yapma, düzenleme ve düzeltme yoluyla gelişim ve değişim sağlanamaz.
- **Etkilemek ve yönlendirmek:** Bireyin toplumsal yaşamda amaçlarına ulaşabilmesi için diğer insanlar ve gruplar üzerinde olumlu izlenim oluşturması gerekmektedir. Başka insanları ikna etmeden yapmak istediğimiz pek çok şeyi gerçekleştiremeyiz. İnsan tek başına, yaşamını sürdürebilmesi ve kendini gerçekleştirip mutlu bir birey olabilmesi için yapması gereken birçok şeyi yapamaz. Başka insanlarla iş bölümü, iş birliği yapmak, ortaklık kurmak ve sürdürmek zorundadır. Bunu gerçekleştirmek için toplumsal yaşamda başka birey ve gruplarla aynı duygu, düşünce ve amaçlara yönelmesi ve aynı konularda beklenti ve hedeflere sahip olması gerekmektedir.
- **Mutlu olmak:** Birey doğal ve toplumsal yaşamda kendisinden ve çevresinden kaynaklanan çeşitli olumsuzluklar yaşar. Bunların sonucunda üzülebilir ve umutsuzluğa kapılabilir. Oysa insan doğası gereği, kendini mutsuz eden olaylardan, insanlardan ve durumlardan uzaklaşmak, eğlenceli ve hoşça vakit geçirmek eğilimindedir. Bu nedenle birey kendini iyi hissedebileceği, birlikte iyi vakit geçirebileceği, olumlu ve nitelikli iletişim kurabileceği insanlara ve gruplara ihtiyaç duyar. Sosyal hayatta iletişim kurmanın en temel amaçlarından biri, bireyin kendine mutluluk veren etkinliklere ihtiyaç duymasındır.



### 3.6. Toplumsal İletişim Nedir

Toplumsal iletişim; kişi, grup ve kurum gibi toplumsal birimler arasındaki mesaj alışverişidir. Toplumsal iletişim türlerini şöyle sınıflandırabiliriz:

- Kişilerarası iletişim
- Kişi grup iletişimi
- Kişi örgüt iletişimi
- Gruplararası iletişim
- Grup örgüt iletişimi
- Örgütlerarası iletişim

Toplumsal iletişim bireyin ve sosyal grupların varlığını sürdürebilmesi açısından olmazsa olmazdır. Sosyal iletişimin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Toplumsal birimler arasında bilgi, anlam, duygu ve düşünce alışverişi sağlar.
- Toplumsal birimler arasında gerekli ilişkilerin kurulmasını ve toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan bir olgudur.
- Mesajı gönderen kaynak kişi ve mesajı alan hedef kişi açısından insan davranışını ifade eder. Psikolojik bir boyutu vardır.
- Kaynak, hedef, mesaj, iletişim kanalları ve araçları gibi iletişim sürecinin unsurlarının birbiriyle ilintili olduğu bir sistemdir.
- Toplumsal iletişim yalnızca bir defa olup biten bir eylem değil kesintisiz devam eden çok yönlü bir süreçtir.

#### 3.6.1. Toplumsal İletişimin İşlevleri

Genel olarak iletişimin işlevleri; bilgilendirme, yöneltme, düzenleme, sosyalleşme ve ikna etme yoluyla alıcının bilgi ya da davranışını etkileme olarak sayılabilir. Bunlara ek olarak toplumsal iletişimin en temel işlevlerini de şöyle sıralayabiliriz:

- Toplumsal yaşamda uyumun oluşmasını sağlamak
- Toplumsal yaşamda etkili liderliğin sağlanması
- Toplumsal yaşamda motivasyonun sağlanması
- Anlamlı sosyal ilişkiler oluşturulması
- Toplumsal yaşamda ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve doğru kararların alınması
- Çatışmaların yönetimi, müzakere etme ve pazarlık

#### 3.6.2. Toplumsal Yaşamda Etkili İletişim Kurulması ve Geliştirilmesi

Bireyin toplumsal yaşamda başarılı ve mutlu olması, etkili iletişim kurması ve sürdürmesi ile doğrudan ilgilidir. Nasıl etkili iletişim kurulacağını bilmek ve uygulamak olumlu bir sosyal yaşam için son derece önemlidir. Bu nedenle etkili iletişim kurmak ve sürdürmek için aşağıdaki noktalara dikkat etmek gereklidir.

- İletişim kurarken basit ve açık bir dil kullanmak gereklidir.
- İletişime, hedef kişi veya kurumların en fazla ilgisini çekecek konularla başlanmalı ve böylece diyalog yolu açılmalıdır.
- Etkili iletişim kurabilmek için aktif bir dinleyici olmak ve karşıdaki kişi ve kişileri dikkatle dinlemek önemlidir.
- İletişim kurarken mesajlara aşırı bilgi yüklemekten kaçınmak gerekir.
- İletişim sürecinde geri bildirim almak ve geri bildirimde bulunmak son derece önemlidir. Teşekkür mektupları, iade ziyaretleri, davetler iletişim sürecinde geri bildirim sürecine örnek olarak verilebilir.

### 3.6.2.1. Başarılı Toplumsal İletişimin Bileşenleri

#### ➤ Etkili Konuşma

İnsanı diğer canlılardan ayıran düşünme, muhakeme edebilme gibi özelliklerinin sesler yardımıyla dışa vurulmasına konuşma denir. Konuşmanın temelinde sesler yatar. Bu anlamda konuşma duygu, düşünce ve hayallerin seslerle yansıtılmasıdır. Konuşma, vücudumuzdaki birtakım organların iş birliği sonucunda gerçekleşen mucizevi bir eylemdir. Konuşma, kişiler arası iletişimin sağlanmasında çok önemli bir işlev görmektedir. Bu nedenle diğer insanlarla konuşurken etkili bir biçimde konuşabilmek için şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Konuşma çok açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Konuşma yapılırken eski ve çok az bilinen kelimeler tercih edilmemelidir.
- Konuşmada elden geldiğince doğal ve samimi davranılmalıdır.
- Konuşma ne çok yavaş ne de çok hızlı olmalıdır.
- Konuşurken ses tonu iyi ayarlanmalıdır. Çok kısık veya çok yüksek sesle konuşulmamalıdır.
- Konuşma sırasında, konuşmayı desteklemek amacıyla el ve kol hareketleri kullanılabilir. Ancak aşırıya kaçmamak gerekmektedir.
- Konuşma sırasında ses tonu doğru ayarlanmalı, gerekli vurgular yapılmalıdır.
- Konuşma sırasında dinleyiciler ile göz teması kurulmalıdır.
- Çok sayıda kişiye hitap ederken ayakta konuşmaya çalışılmalıdır.
- Konuşma süresi uzun tutulmamalı, dinleyicileri sıkılamaya özen gösterilmelidir.
- Konuşma giriş, gelişme ve sonuç biçiminde planlanmalıdır.
- Konuşan kişinin yüz ifadesi yumuşak olmalı, zaman zaman dinleyicilere tebessüm edilmelidir.

#### ➤ Etkili Dinleme

Toplumsal iletişim sürecinde, bireylerin bilgi alışına, bilgi iletiminden daha fazla zaman harcadığı görülmektedir. Bu nedenle iletişim kurarken dinleme; konuşma, okuma ve yazma kadar önemlidir. Bununla birlikte iletişim sürecinde birçok insan etkili biçimde dinlemeyi bilmemektedir. Etkili dinlemede şu özellikler bulunmalıdır:

- Dinleyici olarak empatik davranılmalıdır. Karşıdaki kişiyi yüreklendirici bir tavır takınılmalıdır.
- Konuşan kişiye baş işaretiyle dinlendiği bildirilmelidir. Bu, uygun ve doğru zamanda, abartısız biçimde yapılmalıdır.
- Dinleyici, konuşmacı ile göz teması kurmaya özen göstermelidir.
- Dinleyici, dinlediğini her davranış ve tutumuyla belli etmelidir.
- Konuşan kişiye zaman zaman konu ile ilgili kısa sorular sorulmalıdır.
- Konuşanı rahatlatıcı davranışlar sergilenmeli ve konuşmacının sözü kesilmemelidir.
- Dinleyici, kendi duygu ve düşüncelerine ters düşen konuşmalar nedeniyle tartışmaya girmemelidir. Farklılıkları değil ortak noktaları yakalamak için başlangıçta çaba harcanması gerekir. Farklılıkları ise sinirlenmeden açık ve net biçimde ortaya koymak ve yanlış anlamalara yer vermemek gerekir.
- Konuşmacıyı dinlerken hemen sonuç çıkarmaktan kaçınmak gerekir. Karşıdakinin sözcüklere her zaman aynı anlamı verdiğini düşünmek yanıltıcı olur.

#### ➤ **Etkili Yazma**

Yazılı iletişim; bilgi, duygu ve düşüncelerin birtakım yazılı semboller aracılığıyla aktarımıdır. Yazılı iletişimde amaç, alıcıya veya hedefe verilmek istenen mesajın açık ve anlaşılır biçimde aktarılmasıdır. Yazılı iletişim mektuplar, raporlar, özetler, makaleler, tutanaklar, basılı notlar, e-posta gibi araçlarla iletilen mesajları içerir. Yazılı iletişim, kişisel yaşamın birçok bölümünde olduğu gibi toplumsal iletişimde de önemli bir yer tutar. Yazılı biçimde iletişim kurulurken şu konulara dikkat etmek gereklidir:

- Yazı yazmadan önce bir plan yapılmalıdır. Yazıda bulunan giriş, gelişme ve sonuç bölümleri üzerinde önceden düşünülmelidir.
- Yazının akıcı olmasına, yazıda yer alan duygu ve düşüncelerin içten ve samimi olmasına dikkat etmek gereklidir.
- Yazıda yer alan bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi gereklidir.
- Basit, açık ve anlaşılır bir yazı dili kullanmak gerekir.
- Kelime yazımına, özellikle de isim yazımına dikkat etmek gerekir.
- Yazılı metin olabildiğince kısa olmalıdır.
- Soyut olanlar yerine somut ifadeler, dolaylı anlatım yerine doğrudan anlatım kullanılmalıdır.

#### ➤ **Toplumsal Yaşam ve Sözsüz İletişim**

Toplumsal yaşamda diğer insanlarla ve gruplarla etkili biçimde iletişim kurabilmek için sözsüz iletişimle ilgili bazı kurallara dikkat etmek gerekmektedir. Bu kuralları şöyle sıralayabiliriz:

- İletişim kurarken karşısındaki insanlarla göz teması kuran kişiler daha güvenilir bulunmaktadır. İnsanlarla göz teması kurarken onları rahatsız etmemeye de dikkat etmek gerekir.
- İnsanlarla toplumsal yaşamda iletişim kurulurken mümkün olduğunca samimi ve sıcak bir biçimde tebessüm etmek gerekmektedir.
- Karşımızdaki konuşurken, aşırıya kaçmadan baş hareketleri ile o kişiyi dinlediğimizi göstermeliyiz.
- İnsanlarla iletişim kurarken jestlerimizi, ifadelerimizi desteklemek amacıyla kullanabiliriz. Ancak jestleri kullanırken aşırıya kaçmamalı ve nezaket kurallarına dikkat etmeliyiz.
- Toplumsal iletişimde beden duruşu da önem vermemiz gereken noktalardandır. İletişim anında dik durmalı, oturuluyorsa sandalye ve koltuğa tam olarak oturulmalı ve arkaya yaslanmalıdır. Birisiyle konuşuyorsak öne doğru eğilerek o kişiye anlattıkları ile ilgilendiğimizi göstermeliyiz.
- İnsanlara mümkün olduğunca en yakın mesafede durmalıyız. Ancak bunu yaparken onları rahatsız etmemeye dikkat etmeliyiz. Tanıdığımız insanlara yakınlık derecemize göre duruş mesafemizi ayarlamalıyız.
- İletişim anında daima konuşulan kişiye veya konuşan kişiye dönük durmalıyız.
- Toplumsal iletişim sürecinde başarılı olabilmek için grup normlarına, toplumsal rol ve statüye uygun giyinmeliyiz. Saç ve el bakımına özen göstermeliyiz.

## UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda toplumsal gruplar ve grupları oluşturan bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallara uygun davranış sergileyebileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
<p>➤ Toplumsal grupları özelliklerine göre ayırt ediniz.</p>	<p>➤ Aileniz ile sorunlarınızı paylaşabiliyor musunuz? Paylaşamıyorsanız nedenlerini araştırınız. Kendinizde ve ailenizde gördüğünüz hataları not alınız. Öğretmeninizle veya rehberlik servisi ile değerlendiriniz.</p> <p>➤ Aile başlıklı konuyu okuyunuz ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Sizin için ideal aile nasıl olmalıdır? Sınıf ortamında tartışınız.</p> <p>➤ Komşularla ilgili konuyu okuyarak onlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmek için gerekli olan titizliği gösteriniz.</p> <p>➤ İleride seçmek istediğiniz meslek hakkında bilgi edininiz. Bu mesleği yapanlardan görüşlerini alınız. Meslekte başarılı olup olamayacağınızdan emin olunuz. Meslek grupları başlıklı yazıyı tekrar okuyunuz.</p>
<p>➤ Çevrenizdeki toplumsal gruplarla sağlıklı iletişim kurunuz.</p>	<p>➤ Çevrenizdeki sosyal gruplarla görüşüp çalışmalarını hakkında bilgi toplayınız. Üye olabileceğiniz sosyal grup varsa üye olunuz. Onların çalışmalarını yazarak sınıfa getiriniz. Arkadaşlarınızla tartışınız. Çevrenizdeki sosyal gruplarla sağlıklı iletişim kurabilmeniz için size düşen görevleri yerine getiriniz. Rolünüze uygun davranışlarda bulununuz. Büyüklerinize, amirlerinize, öğretmenlerinize saygılı olmaya özen gösteriniz, davranış kurallarına uyunuz. Bu konu ile ilgili “Toplumsal İlişkiler” başlıklı konuyu okuyunuz.</p>

## UYGULAMALI TEST

- Çevrenizdeki sosyal gruplarla görüşüp çalışmalarını hakkında bilgi toplayınız. Onların çalışmalarını yazarak bunları sınıfa getiriniz. Arkadaşlarınızla tartışınız. Çalışmanızı aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

## KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çevrenizdeki sosyal gruplarla ilgili sağlıklı bir araştırma yapabildiniz mi?		
2. Sosyal gruplar arasında kişilik yapınıza uygun birini bulabildiniz mi?		
3. Bu grupta görüşmek için önceden randevu alma girişiminde bulundunuz mu?		
4. Grupla görüşmeniz sağlıklı bir ortamda gelişti mi?		
5. Grup hakkında öğrenmek istediklerinizi doğru sorularla ifade edebildiniz mi?		
6. Grup, size kendisi hakkında yeterli bilgiler verdi mi?		
7. Görüşmeden hem siz hem de grup üyeleri memnun kaldınız mı?		
8. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		
9. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		
10. Çalışmanızdan memnun kaldınız mı?		

## DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. İçinde insan türünün üretildiği, toplumsallaşma sürecinin ilk ve en etkili biçimde yer aldığı, ana-babalar ile çocuklar arasında birincil ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin yer aldığı toplumsal kuruma ..... adı verilir.
2. Çalışanların haklarını korumak, geliştirmek, eğitim ve verim düzeylerini yükseltmek amacıyla oluşturulan kurumlara.....adı verilir.
3. Oyun grupları, çocuğun sağlıklı bir ..... geliştirmesinde önemli rol oynar.
4. Ortak eylemin, ortak eyleme katılanlar tarafından görülen duygusal gücüne ..... denir.
5. Kişinin sosyal yapıdaki yerine ..... denir.
6. Grup üyesi tarafından konumun değerlendirilmesine ..... denir.
7. Kişi, grup ve kurum gibi toplumsal birimler arasındaki mesaj alışverişine.....denir.
8. Toplumsal iletişim türlerini şöyle sınıflandırabiliriz:  
.....  
.....

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

9. Aşağıdakilerden hangisi toplumsal etkileşimin olumlu olmasının kişiye sağlayacağı faydalardan **değildir**?  
A) Kişinin özgüvenini geliştirir.  
B) Toplumda kabul görmesini sağlar.  
C) Toplumsal adaptasyonu artırır.  
D) Eğitim seviyesini artırır.
10. Üyeler arasında belli ilişkileri bulunan ve her üyenin; grubun varlığını, simgelerini bilinçli olarak fark ettiği, iki ya da daha çok kişiden oluşan insan topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?  
A) Toplumsal grup  
B) Kişisel grup  
C) Baskı grupları  
D) Toplumsal etkileşim

## DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

# MODÜL DEĞERLENDİRME

Toplumun farklı katmanlarından seçilmiş farklı statülere sahip üç farklı kişi rolündeki öğrencilerle yüz yüze iletişim örneği sergileyiniz. Uygulamanızı, aşağıdaki değerlendirme ölçütlerine göre değerlendiriniz.

## KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Birbirinizi gördüğünüz andan itibaren iletişim başladı mı?		
2. Yaşıtınız olan biriyle kurduğunuz iletişimle yaşlı biriyle kurduğunuz iletişim farklı mı?		
3. Statü olarak sizden üst biriyle iletişim kurarken daha resmi mi davrandınız?		
4. Aileden biriyle iletişim kurarken ona sen diye mi hitap ettiniz?		
5. Aile dışından ve sizden küçük biriyle ve kardeşinizle iletişim kurarken farklı duyguların ön planda olduğuna dikkat ettiniz mi?		
6. Biriyle ilgili ön yargılarınız varsa bu, tanışmanızı olumsuz etkiledi mi?		
7. Birine gösterdiğiniz sevgi karşılık buldu mu?		

## DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.



# CEVAP ANAHTARLARI

## ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Giyim kuralları
2	Gelenek ve görenekler
3	Maddi
4	Kültür
5	1789
6	C
7	B
8	D

## ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Tathya
2	Zekâ
3	Olgunlaşma
4	Şuur
5	D
6	B
7	A

## ÖĞRENME FAALİYETİ 3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	Aile
2	Sendika
3	Kişilik
4	Etkileşim
5	Konum
6	Statü
7	Toplumsal İletişim
8	Kişilerarası iletişim, kişi-grup iletişimi, kişi- örgüt iletişimi, gruplararası iletişim, grup-örgüt iletişimi, örgütlerarası iletişim
9	D
10	A

## KAYNAKÇA

- ACAR Gülde, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- ALTAN Ömer Zühtü, **İş ve Güvenlik Hukuku**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1988.
- Ankara Valiliği İnsan Hakları, **Uluslararası Temel Bilgileri**.
- ARICI Hüsnü, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- AYDIN Orhan, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- BAYRAKTAR Rüveyde, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- CAN Niyazi, **İnsan İlişkileri**, Gün Yayıncılık, Ankara, 1975.
- ÇELİK Abdullah, **İnsan İlişkileri**, Tütibay Yayınları, Ankara, 1997.
- ÇOŞTUR Recai, **Davranış Bilimleri Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- ERKUL İlhan, **İş ve Güvenlik Hukuku**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1987.
- ESKİ Rüksan, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- EYİCİL Ahmet, **İnsan İlişkileri**, Gün Yayıncılık, Ankara, 1975.
- GEÇİKLİ Fatma, **Halkla İlişkiler ve İletişim**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008
- GEREK Nüvit, **İş Güvenlik Hukuku**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1987.
- GÜVEN Ercan, **İş ve Güvenlik Hukuku**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1987.
- HAVADAROĞLU Selim, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Ü. Ankara, 1983.
- KORKUT Fidan, **İnsan İlişkileri**, Ecem Yayıncılık, Ankara, 1995.
- **Meydan Lorraine Gençlik Ansiklopedisi**
- OZANKAYA Özer, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1986.
- SABUNCUOĞLU Zeyyat ve Murat GÜMÜŞ, **Örgütlerde İletişim**, Arıkan Yayınları, İstanbul, 2008

- SAVAŐIR İskender, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- ŐAHİN Deniz, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- ŐEVKATLI Murat, **İnsan İliőikleri**, Tutibay Yayınları, Ankara, 1997.
- TEGİN Buket, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- TOPÇU Sedat, **Davranış Bilimlerine Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Ankara, 1983.
- [www.anadoluuniversitesi.edu.tr](http://www.anadoluuniversitesi.edu.tr)